

Karo tarnyba JAV kariuomenėje: Stepono Dariaus prisiminimai

„1917 m. balandžio mėn. 12 d. įstojau į Ilinoiso (valstybės) 1-ojo lauko artilerijos pulko bateriją C; rengiausi stoti į aviaciją. 16 d. pirmoji diena su kariškais drabužiais; gavom ir aprangą. Nuo balandžio 16 d. ligi liepos 1 d. kasdien rikiuotė (drilling).“ Taip Steponas Darius tarnybos dienoraštyje aprašo savo pirmąsias dienas JAV kariuomenėje, rašoma Vytauto Didžiojo karo muziejaus pranešime žiniasklaidai.

Nuo pat pradžios jis tikėjosi tarnauti aviacijoje. Laiškuose šeimai dažnai užsimena apie karo aviaciją ir bandymą stoti į ją: „Buvau nuvykęs į Mineolos aviacijos mokyklą patirti apie galimumą įstoti į ją“, „gausiu progą, įstosiu aviacijos tarnybon ir skraidysiu lėktuvu“. Balandžio 12-ąją S. Darius pasirašė tarnybos sutartį, o birželio 30 d. paskirtas į reguliariąją karo tarnybą, liepos 9 d. atvyko į Šeridano fortą netoli Čikagos.

S. Darius tarnavo JAV Ekspedicinių pajėgų 42-osios „Vaivorykštės“ divizijos 67-osios lauko artilerijos brigados 149-ojo lauko artilerijos pulko padalinyje – Štabo kuopoje (angl. the Headquarters company of the 149th Field Artillery Regiment of the 67th Field Artillery Brigade, 42nd “Rainbow” Division of the US Expeditionary Force). Šios kuopos pagrindinės užduotys buvo susijusios su logistika ir ryšio užtikrinimu. S. Darius paskirtas telefonistu: „Aš esu telefonininkas: mano pareiga – įrengti telefonų centrinę, siuntinėti viršininkų įsakymus ir priiminėti pranešimus“, – taip savo darbą kariuomenėje apibūdino Darius seseriai siųstame laiške.

Per Pirmąjį pasaulinį karą, 1917 m. spalio 18 d., 42-oji „Vaivorykštės“ divizija buvo perkelta į Europą. Laivu „Prezidentas Linkolnas“ 4 888 kariai lapkričio 3 d.

pasiekė Prancūziją, Sen Nazero (Saint-Nazaire) uostą, tarp jų buvo ir S. Darius. Atvykęs toliau mokėsi telefonisto darbo, jodinėjimo ir šaudymo. Baigęs mokslus Steponas paskiriamas telefonų centrinės trečiuoju telefonininku. Darbo tokiems specialistams kare tikrai netrūko, tą patvirtina ir pats Darius savo laiškuose mamai: „Mums telefonininkams tenka nemaža darbo. Telefono laidų kasdien nutiesiam 12-15 mylių [20-25 km]. Telefonu priėmiau daug svarbių pranešimų, kurių priėmimas reikalauja didelio stropumo ir tikslumo. Mus gerokai mankština per pulko manevrus, kad išlavintų dėmesį ir įpratintų sėkmingai veikti.“

S. Darius dalyvavo ne viename mūšyje, jei tiksliai – keturiuose, kaip pats apie juos rašo, „keičiau 2-os grupės centrinę; laipiojau į stulpus, kol vos neiškritau“, „tiesėm atsargines tel. linijas“, „statėm stulpus, dirbom linijose ir nutiesėm dvi požemines tel. linijas“, „bokšte sutaisiau telefoną“, „taisiau vežimėlius, vyniojau laidus ant prancūziškų špulių, ieškojau kliūčių tel. linijoj“.

Telefonistai pirmieji atvykdavo į dislokacijos vietą ir paskutinieji palikdavo ją, o artilerijos apšaudymas – jų kasdienybė fronte. Per tokį apšaudymą, tiesiant telefono linijas, 1918 m. rugpjūčio 1 d. apie 22 val. ties Fère an Tardenuà (Fère-en-Tardenois) S. Darius sviedinio skeveldros buvo sužeistas į dešinę šoną. „Pėsčias nuėjau į Bevardą (Beuvardes), iš kur buvau vežamas sanitariniu automobiliu“, – pasakojo jis. Kitą dieną buvo atlikta operacija ir skeveldra išimta.

Spalio viduryje Darius vėl grįžo į tarnybą („atvykęs pranešiau vyresnybei apie sugrįžimą“) ir dirbo savo įprastus darbus: „1 val. naktį buvau linijoj, artilerijos sviediniams aplink sproginėjant. Taisiau telefono linijas ir veikiau pulko centrinę.“

Jau pasibaigus karui – paskutiniai įrašai apie tiesioginį telefonisto darbą 1919 m.: „Nuo vasario 4 d. ligi vasario 10 d. sargybų tarnyba, linijų taisymas ir tikrinimas.“ Kovo 23 d. buvo atiduodami tarnybos žirgai, o balandžio 10 d. jau Dariaus būta Breste. 1919 m. balandžio 18 d. iš Bresto uosto S. Darius kartu su 42-osios „Vaivorykštės“ divizijos kariais išplaukė laivu „Leviathan“ namo, į Ameriką. Grįžę kariai buvo iškilmingai sutikti ir galiausiai garbingai paleisti į atsargą, S. Dariui JAV kariuomenėje buvo suteiktas pirmasis ir antrasis kariniai laipsniai: tarnybos pradžioje – eilinis, pabaigoje – vyresnysis eilinis. Lietuvoje tai prilygtų grandinio laipsniui.